

Les fonts del conflicte

L'origen dels balnearis a Caldes, al segle XIX, i les decisions d'aquell moment expliquen perquè ara el poble no té drets sobre l'aigua termal

ANNA PUIG
Caldes de Malavella

● Com es pot explicar que a Caldes de Malavella, on l'aigua termal s'acumula en milers de litres al subsòl del municipi, l'Ajuntament no tingui cap dret sobre aquest recurs natural ni pugui incidir en la seva gestió? Per analitzar la situació actual cal fer marxa enrere fins al segle XIX, moment en què s'inicia l'activitat balnearia i l'embotellament de l'aigua. Les decisions que es van prendre en aquell moment van ser decisives.

Els primers a utilitzar l'aigua termal a Caldes van ser els romans. Ens ho recorden les restes de les termes romanes que es conserven al nucli urbà. Però l'origen dels balnearis el trobem al segle XIX. Cal dir que els veïns sempre han aprofitat l'aigua calenta per a les necessitats domèstiques. Al 1800, per exemple, la feien servir com a lleixiu per netejar els utensilis de la cuina. La gent també carregava a força

de braços grans quantitats d'aigua des de les fonts fins a les cases particulars per fer-se banys. El 1845 Francesc Dillet va ser el primer a demanar una autorització per fer una canonada subterrània per conduir l'aigua de la font de la Mina fins a casa seva per fer-hi un establiment amb quatre o sis banyeres. Aquesta primera casa de banys es va convertir després en el balneari Soler. Amb poc temps de diferència, la família Prats canalitza també l'aigua de la font de la Mina i crea Baños Prats. Aquí comença un lent camí de consolidació que no va concloure fins a finals de segle. I en aquest procés hi va tenir un paper clau el doctor gironí Modest Furest, fundador del bal-

neari Vichy Catalán. Aquesta empresa ara controla prop de la meitat del mercat estatal d'embotellament d'aigua amb gas.

Així, el sector privat es va anar apoderant de l'aigua termal. Van comprar els terrenys on hi havia les fonts i van demanar autoritzacions a l'Ajuntament per fer-ne l'exploració. El consistori els donava totes les facilitats i ho feia amb els ulls clucs pel revulsiu econòmic que representava per a la població. No es valorava en aquell moment el que podia significar a llarg termini perdre els drets sobre l'aigua termal. Només en alguns casos, el propietari va cedir al poble una quantitat de litres d'aigua diària. Són els casos de la font de Sant Narcís, la de la Mina i la dels Bullidors. Ara són les úniques públiques.

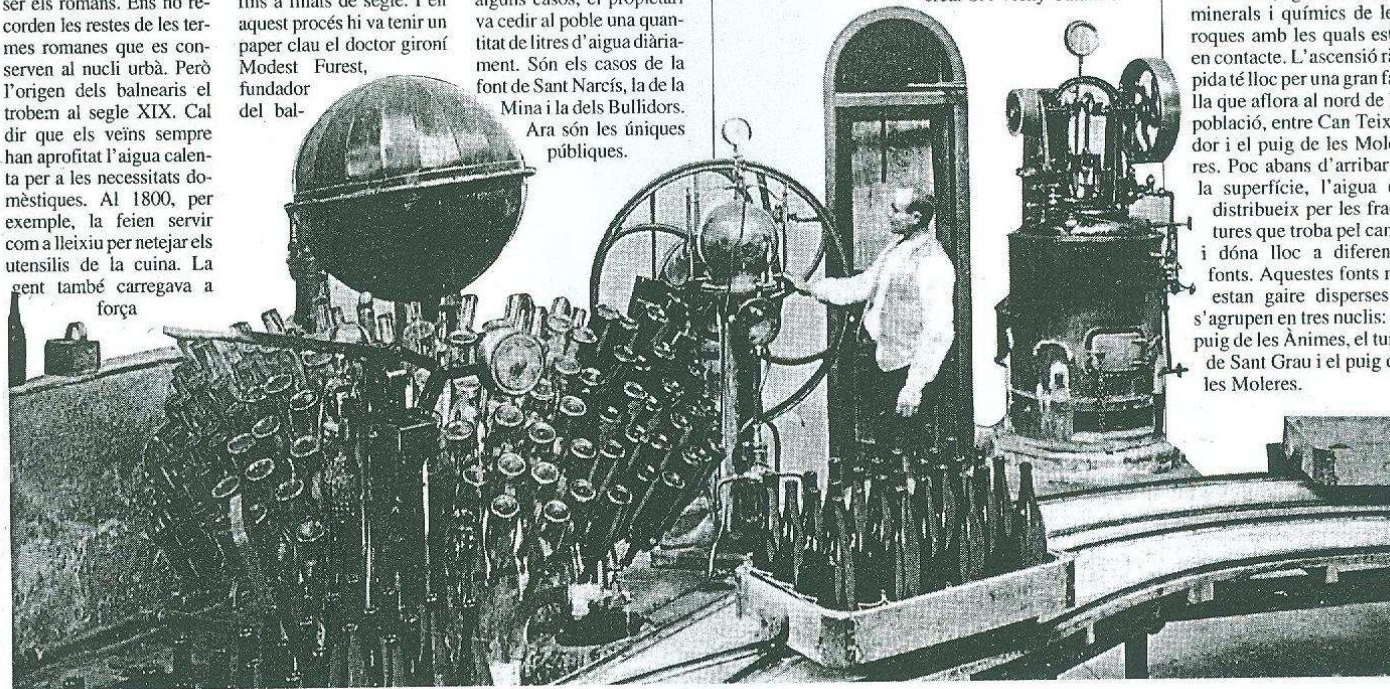
Furest, l'impulsor

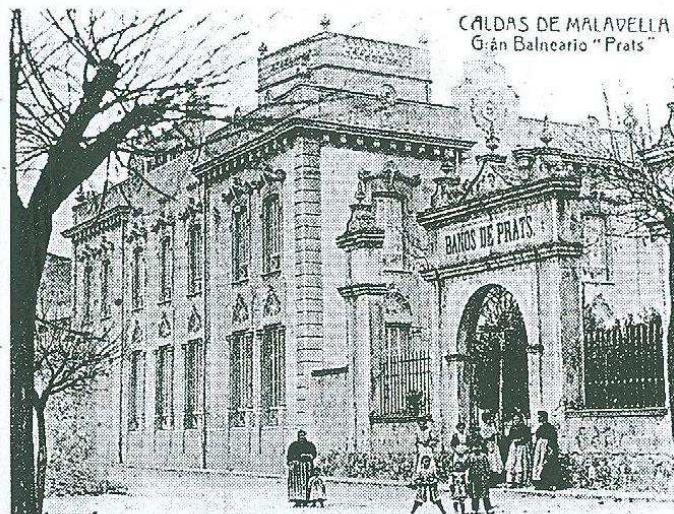
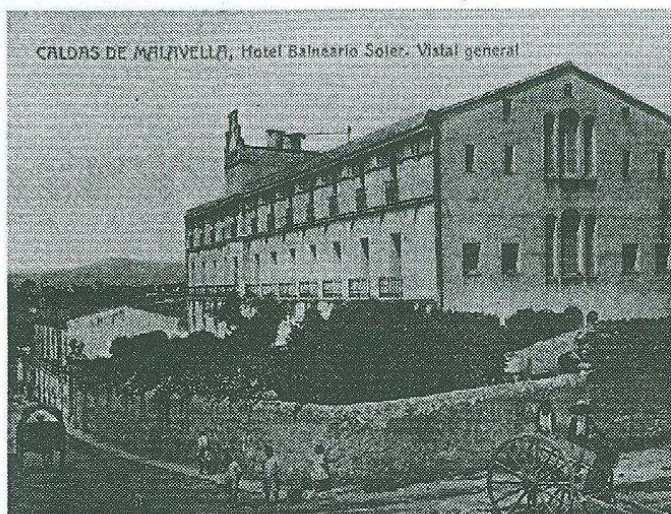
● El 1895 l'Ajuntament de Caldes va atorgar al doctor gironí Modest Furest el títol de fill adoptiu de la vila. Es va fer en reconeixement als beneficis que va comportar per a la població la creació del balneari Vichy Catalán. Furest va comprar els terrenys del puig de les Ànimes, amb diversos brolladors d'aigua termal, el 1880. L'objectiu era fer un establiment balneari que no evengés res dels establiments europeus. Això va provocar que les dues primers cases de banys al municipi s'espavilessin a fer profundes reformes als seus establiments. Furest també va ser l'impulsor de l'embotellament de les aigües davant el desig dels usuaris del balneari a continuar el tractament a casa seva. Però la necessitat de fer grans inversions van portar Furest a fer un procés de descapitalització. Van entrar al negoci quatre socis barcelonins i es va crear SA Vichy Catalán.

Brolladors d'aigua a 60°

● Caldes té una geologia especial que propicia l'aparició de brolladors d'aigua provinents del subsòl i que surten a la superfície a una temperatura d'entre 56° i 60°. L'aigua de la pluja s'infiltra fins a uns 1.000 metres de fondària gràcies a les moltes fractures que hi ha a la roca granítica que constitueix el subsòl. En el decurs del descens, afavorida pel gradient geotèrmic alt, l'aigua es va escalfant i, en augmentar el seu poder dissolvent, agafa elements minerals i químics de les roques amb les quals està en contacte. L'ascensió ràpida té lloc per una gran falla que aflora al nord de la població, entre Can Teixidor i el puig de les Moleres. Poc abans d'arribar a la superfície, l'aigua es distribueix per les fractures que troba pel camí i dona lloc a diferents fonts. Aquestes fonts no estan gaire disperses i s'agrupen en tres nuclis: el puig de les Ànimes, el turó de Sant Grau i el puig de les Moleres.

L'ORIGEN DELS BALNEARIS A CALDES DE MALAVELLA

D'esquerra a dreta, el balneari Soler, ja desaparegut, el Prats i el Vichy Catalan, a principi del segle XX. / ARXIU DE CALDES DE MALAVELLA

Dels usos terapèutics a l'embotellament

A. PUIG

● Els balnearis i el sorgiment d'empreses embotelladores no es poden explicar l'un sense l'altre. Furst, per exemple, tenia clar el valor terapèutic que tenien les aigües minero-medicinals que sorgien dels brolladors de Caldes. Se'n destacaven les propietats curatives per tractar malalties reumàtiques, hepatitis, fractures o alteracions a l'aparell diges-

tiu, urinari i circulatori. Així, els tractaments que oferien els balnearis a final del segle XIX i principi del XX anaven des de l'hidroteràpia fins a les inhalacions d'aigua o les polvoritzacions.

Els usuaris dels balnearis, principalment de classe burgesa, desitjaven continuar els tractaments a casa seva. D'aquí va sorgir la idea d'embotellar l'aigua.

Vichy Catalan, per exemple, el 1894 va tenir una producció de gairebé 56.000 ampolles. El 1900, la xifra s'havia quintuplicat. I el 1910, s'havia augmentat fins a 714.550 ampolles. La reglamentació del govern va afavorir encara més aquesta expansió. Una real ordre del 1912 prohibia la producció casolana i obligava a l'embotellament. Així, el

1930 Vichy arribava a una producció d'1,3 milions, que el 1930 era de 2,5, el 1960 se superava els 12 milions i a finals dels vuitanta, els 77. Ara, Vichy controla gairebé el 50% de la producció d'aigua amb gas a l'Estat.

Per la seva banda, els balnearis Soler i Prats van unir esforços i van crear l'empresa embotelladora Agua Malavella, que al

cap d'uns anys va adquirir Vichy.

A final del segle XIX, van sorgir dos altres embotelladores que produïen l'aigua Sant Narcís i l'aigua Imperial, respectivament. Aquestes van tenir un creixement més limitat, condicionat entre altres coses per la reduïda capacitat dels seus brolladors. Aquestes dues empreses es van acabar fusionant el

1979 i van formar la societat Eycam SA, que posteriorment es va dir Perrier, i que en l'actualitat és a les mans de Nestlé Waters.

La manca d'una normativa fa que aquestes empreses controlin la gestió de l'aigua termal al municipi. Per això, l'Ajuntament reclama una actuació de les administracions superiors per solucionar aquesta situació.